

Prof. Roger Serra

L'objectiu del curs és analitzar el fenomen dels conflictes internacionals i les seves formes de gestió des d'una aproximació teòrica i generalista fent especial referència a les àrees geogràfiques d'Àsia, Amèrica Llatina i la Mediterrània. Es posarà un èmfasi especial en les causes i processos que porten al desenvolupament de formes nocives de conflicte, especialment en la seva manifestació més destructiva: la guerra.

El programa de l'assignatura respon a un seguit d'objectius:

- Emmarcar l'estudi de la conflictivitat dins el marc teòric de les Ciències Socials.
- Proveir de les eines d'anàlisi més adequades pel seguiment i comprensió dels conflictes internacionals (elaboració d'una pauta d'anàlisi dels conflictes).
- Incidir en el caràcter dinàmic de la realitat conflictual des d'un punt de vista històric i que al mateix temps situï l'estat de la qüestió a l'actualitat.
- Emmarcar els conflictes internacionals dins del marc teòric proposat.
- Finalment, introduir l'alumne en les vies de gestió i resolució de conflictes

BLOC I. L'ANÀLISIS TEÒRIC DELS CONFLICTES INTERNACIONALS

Tema 1. Les Ciències Socials i els conflictes internacionals

Què és conflicte per a les Ciències Socials? Els estudis sobre els conflictes internacionals a les Ciències Socials (*defense studies, peace studies, strategic studies*, etc.). Les Relacions Internacionals i els conflictes internacionals. Les tres imatges de K. Waltz i d'altres perspectives teòriques.

Tema 2. La “estàtica” (la foto) dels conflictes

Classificació general dels conflictes. Els conflictes segons la seva visibilitat i tangibilitat. Els conflictes segons l'ús de la violència armada (conflicte no violent, conflicte violent, conflicte armat i guerra). Elements del conflicte (els vèrtex de la relació de conflicte: problema, actors, procés).

Tema 3. La dinàmica dels conflictes

Actituds i percepcions dels actors. El comportament dels actors. Les possibles fases d'un conflicte. L'ampliació i intensitat del conflicte. Espirals i cicles del conflicte. Les causes dels conflictes armats (factors d'exacerbació dels conflictes). La internacionalització dels conflictes interns. Una proposta de pauta d'anàlisi dels conflictes.

Tema 4. Els conflictes armats

El concepte de conflicte armat. Evolució històrica del fenomen del conflicte armat (1945-2004) i mapa dels conflictes armats actuals. Tipologia de conflictes armats: els

conflictes al voltant del govern i del territori. Un segon criteri de classificació: la intensitat dels conflictes armats. D'altres criteris (ubicació, parts, mitjans, etc.). La guerra. El cas del terrorisme. Els conceptes d'estratègia, tàctica i logística.

Tema 6. Els conflictes i els factors ètnico-cultural i religió

Significació i origen del concepte ètnia i d'altres relacionats (raça, poble, minoria, etc.). Problemàtiques que planteja l'ús del concepte. Les visions primordialistes vs. instrumentalistes o situacionistes. El dret a l'autodeterminació. Els conflictes ètnico-culturals, de valors i "civilitzacionals".

Tema 7. Els conflictes i els factors ambientals

Ampliació del concepte de seguretat. Conflictes per recursos ambientals;. El repartiment desigual de recursos i la pressió demogràfica. El cas dels conflictes hídrics y petrolers.

BLOC II

LA GESTIÓ DEL CONFLICTE EN L'ESFERA INTERNACIONAL

Tema 7. Les normes de la guerra

El dret internacional i les normes de la guerra. Principals tractats generals (Convenció de Ginebra, Carta de les Nacions Unides,...) i específics (desarmament, no proliferació,...). Els tribunals internacionals. El fracàs de la via judicial per a la gestió dels conflictes internacionals.

Tema 8. Les conseqüències del conflicte internacional

Les causes dels conflictes. L'avaluació de l'impacte dels conflictes: diferents models. Conseqüències dels conflictes: els refugiats. Els sistemes d'alerta a temps o temprana. El cicle dels conflictes i la maduració dels conflictes.

Tema 9. L'ajuda humanitària

Breu historia del concepte i evolució. Efectes de l'ajuda humanitària en un conflicte armat. Mètodes, problemes, efectes no desitjats, etc. Quin impacte té en el conflicte?

Tema 10. Les Nacions Unides i altres organitzacions regionals en la prevenció i gestió del conflicte

El concepte de prevenció de conflictes. Diplomàcia preventiva. Estructura i funcions bàsiques de les Nacions Unides. Les missions pel manteniment de la pau. Principals organitzacions regionals i la seva capacitat per gestionar conflictes. Els casos de l'ASEAN, ARF, OSCE i OEA entre d'altres.

Tema 11. La gestió i resolució de conflictes

La diferència entre gestionar, resoldre i transformar els conflictes. Principis bàsics de la resolució de conflictes. El plantejament del problema pels actors: competir, acomodar, evitar, negociar i col·laborar. De la diplomàcia tradicional a la diplomàcia de terreny i de múltiple via.

Tema 12. Les negociacions

Característiques generals del procés negociador. El marge de negociació i les alternatives sense acord. Negociar per posicions o per interessos. Quan negociar?, la maduresa del conflicte. El format de les negociacions (delegacions, secretisme/publicitat, calendari, comunicació entre les parts i circulació d'informació, agenda). Condicions per a una negociació exitosa.

Tema 13. Actors terciaris, mediació i arbitratge

Aclariments conceptuals (els facilitadors, bons oficiants, mediadors o àrbitres). Noves característiques de la mediació. La problemàtica de la neutralitat: les tipologies de mediadors. Funcions i impacte dels mediadors: la reconfiguració de l'estructura de les negociacions. Pauta d'anàlisi de la mediació. L'arbitratge.

Tema 14. L'endemà del conflicte armat

El post-conflicte. La consolidació de la pau (el procés de reconciliació, la reconstrucció de les societats). El concepte de pau. Transformació dels conflictes i pau durable. Els intents d'eradicació de la guerra

SISTEMA D'AVALUACIÓ

El sistema d'avaluació es basarà en les pràctiques realitzades durant el curs (20%), a les quals caldrà sumar la nota d'un examen teòric o treball final (80%) sobre un conflicte internacional concret a escollir per l'alumne.

BIOGRAFIA BÀSICA

Nota: la majoria de llibres es troben a la Biblioteca de Ciències Socials

- AZAR, E. E.; BURTON, J. W. (eds.), *International Conflict Resolution: Theory and Practice*, Sussex, Boulder, Wheasheaf: Lynne Rienner, 1986.
- ANDERSON, Mary *Do No Harm. How Aid Can Support Peace – Or War*, London, Lynne Rienner, 1999
- BROWN, M. E. (ed.), *Ethnic Conflict and International Security*, Princeton, Princeton University Press, 1993.
- BROWN, S., *The Causes and Prevention of War*, Nueva York, St. Martin's Press, 1994.
- BURTON, J.; DUKES, F. (ed.), *Conflict: Readings in Management & Resolution*, Londres, Macmillan, 1990.
- CENTRO DE INVESTIGACIÓN PARA LA PAZ, *Anuario CIP 19-*, Madrid, Icaria, 19-.
- DUFFIELD, M., *Las nuevas guerras en el mundo global. La convergencia entre desarrollo y seguridad*. Madrid: La Catarata, 2004 [ed. Orig. 2001].
- ENTELMAN, R.F. *Teoria de Conflictos. Hacia un nuevo paradigma*. Barcelona, Gedisa, 2002
- FISAS, V., *Cultura de paz y gestión de conflictos*, Barcelona, París: Icaria: UNESCO, 1998.
- FISHER, R. y URY W. *Obtenga el sí. El arte de negociar sin ceder*. Ed. gestión, 2000.

- FITDUFF, Mari. *Más allá de la violencia*. Bilbao: Bakcaz, 1998.
- GALTUNG, J., *Paz por medios pacíficos. Paz y conflicto, desarrollo y civilización*. Bilbao: Bakeaz/Guernika Gogoratuz, 2003.
- _____, *Tras la violencia, 3R: reconstrucción, reconciliación, resolución*. Bilbao: Bakeaz/Guernika Gogoratuz, 1998.
- GIORDANO, E. *Las guerras del petróleo. Geopolítica, economía y conflicto*. Barcelona, Icaria, 2002
- GOERTZ, G.; DIEHL, P. F., *Territorial changes and international conflict: studies in international conflict*, London, Routledge, 1992.
- GOTTHEIL, J. y SHIFFRIN, A. *Mediación: una transformación en la cultura*. Barcelona: Paidós mediación, 1996.
- GOTTLIEB, G., *Nation against state: new approaches to ethnic conflicts and the decline of sovereignty*, Nueva York, Council on Foreign Relations Press, 1993.
- GURR, T., *Minorities at Risk: A Global View of Ethnopolitical Conflicts*, Washington, DC, United States Institute of Peace Press, 1993.
- GURR, T.; HARFF, B., *Ethnic Conflict and World Politics*, Boulder, CO, Westview Press, 1994.
- HOLSTI, K. J., *Peace and War: Armed Conflicts and International order, 1648-1989*, Cambridge, Cambridge University Press, 1991.
- _____, *The state, war, and the state of war*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996.
- KAGAN, D., *Sobre las causas de la guerra y la preservación de la paz*. Madrid, México DF: Turner: FCE, 2003 [ed. Orig. 1995].
- KALDOR, M. *Las nuevas guerras*. Barcelona: Tusquets, 2001.
- KLARE, M.T. *Guerras por los recursos. El futuro escenario del conflicto global*. Barcelona, Urano, 2003
- LEDERACH, J. P., *El Abecé de la paz y los conflictos educación para la paz*, Madrid, La Catarata, 2000.
- _____, *Construyendo la paz. Reconciliación sostenible en sociedades divididas*. Bilbao: Bakeaz/Guernika Gogoratuz, 1998.
- MATTHEWS, R. O.; RUBINOFF, A. G.; SETEIN, J. G. (eds.), *International Conflict and Conflict Management: Readings in World Politics*, Ontario, Prentice-Hall, 1988.
- MIALL, H.; RAMSBOTHAM, O.; WOODHOUSE, T., *Contemporary Conflict Resolution: the prevention, management and transformation of deadly conflicts*, Cambridge, UK, Polity Press, 1999
- MITCHELL, C. R., *The structure of International Conflict*, Nueva York, St. Martin's Press, 1989.
- MOORE, Christopher. *El proceso de mediación*. Bueno Aires: Granica, 1995.
- MOREAU DEFARGES, Philippe. *Un mundo de injerencias*. Editorial Bellaterra, 1999.
- MULDOON, B. *El corazón del conflicto*. Barcelona: Paidós, 1998.
- NICHOLSON, M., *Rationality and the Analysis of International Conflict*, Cambridge, Cambridge University Press, 1992.
- NYE, Joseph S. *Understanding International Conflicts. An Introduction to Theory and History*, New York, Longman, 1997
- PRINCEN, T., *Intermediaries in International Conflict*, Princeton, Princeton University Press, 1992.
- RICE, E., *Wars of the Third Kind: Conflict in Underdeveloped Countries*, Berkeley, University of California Press, 1988.

- ROMEVA i RUEDA, R., *Guerra, posguerra y paz. Pautas para el análisis y la intervención en contextos posbélicos o postacuerdo*. Barcelona: Icaria, 2003.
- ROSS, M.H. *La cultura del Conflicto*. Barcelona, Paidós, 1995
- RYAN, S., *Ethnic Conflict and International Relations*, Aldershot, Dartmouth, 1990.
- SANDOLE, D. J. D.; MERWE, H. v. d. (eds.), *Conflict Resolution Theory and Practice: Integration and Application*, Manchester, Nueva York, Manchester University Press, 1993.
- SILVA, K. M. d.; MAY, R. J. (eds.), *Internationalization of Ethnic Conflict*, Londres, Pinter, 1991.
- SINGER, M.; WILDAVSKY, A., *The Real World Order: Zones of Peace / Zones of Turmoil*, Chatham, N.J., Chatham House, 1993.
- SIPRI, *SIPRI Yearbook: World armaments and disarmament*, 19-, Oxford, Oxford University Press, 19-.
- SUARES, M. *Mediación, conducción de disputas, comunicación y técnicas*. Barcelona: Paidós mediación, 1996.
- TORTOSA, J. M. *El juego global: pobreza, desarrollo y prospectiva*. Barcelona: Icaria, 2000.
- TOURAINÉ, A. *¿Podremos vivir juntos?* Madrid: Editorial PPC, 1997.
- URRA, J. *Violencia. Memoria amarga*. Madrid: Siglo XXI de España, 1997.
- VÄYRYNEN, R. (ed.), *New Directions in Conflict Theory: Conflict Resolution and Conflict Transformation*, Londres, etc., Sage, 1991.
- VINYAMATA CAMP, E., *Aprender mediación*. Barcelona: Paidós, 2003.
- WALLENSTEIN, P. *Understanding Conflict Resolution*. London, SAGE, 2002

Principals publicacions periòdiques

- *Cooperation and Conflict: Nordic Journal of International Studies*. Oslo. Nordic Cooperation Committee for International Politics, 1965- . Trimestral (CC.SS)
- *International Security*. Center for Science and International Affairs. Harvard University. 1976- . Trimestral (CC.SS). Control i ús d'ela força des del punt de vista polític
- *Journal of Conflict Resolution: Research on war and peace between and within nations*. 1957- . Aproximació interdisciplinària a les causes, previsió i resolució de conflictes, tant interpersonals, domèstics, com internacionals.
- *Journal of Peace Research: an interdisciplinary and international quarterly of scholarly work in peace research*. International Peace Research Institute. Oslo. 1964- . Bimensual. Recerca per la pau. Causes i solucions dels conflictes. Aproximació interdisciplinària (CC.SS)
- *Papeles para la Paz/ Papeles: cuestiones internacionales* 94- . Centro de investigación para la paz (CIP). Trimestral (CC.SS)
- *Tiempo de paz*. Paz y Libertad (Madrid), 1984- . Trimestral (CC.SS)

Per a l'anàlisi de conflictes internacionals pot ser útil consultar altres publicacions com: *Política Exterior*, *Foreign Affairs*, *Politique Internationale*, *Geopolitique*, *International Affairs*, *International Security*, *Annuaris del SIPRI*, *del CIP* i de la *Càtedra Unesco per la Cultura de Pau...* la majoria a la sala de revistes de la Biblioteca de Ciències Socials.